

Az ökológiai gazdaságok jó állategészségügyi helyzetének és élelmiszerbiztonságának fenntartása (SAFO)

**Az EU 5. Keretprogramjának: “Életminőség és gazdálkodás az élővilág erőforrásaival”
QRLT – 2001 - 02541 sz. tematikus hálózati projektje**

**AZ ÖKOLÓGIAI GAZDASÁGOK ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI HELYZETÉNEK
JÖVŐBELI KILÁTÁSAI: A SAFO HÁLÓZAT FONTOSABB
TÉNYMEGÁLLAPÍTÁSAI, KÖVETKEZTETÉSEI, KULCSÜZENETEI ÉS
JAVASLATAI**

**AZ ÖTÖDIK SAFO WORKSHOP ÁTTEKINTÉSE
Odense, Dánia, 2006. június 1.**

A SAFO program általános célja és különleges célkitűzései

Az EU által alapított SAFO hálózati projekt célja az ökológiai állattartással foglalkozó rendszerek élelmiszerbiztonságának és állategészségügyi helyzetének javítása az Európai Unióhoz már társult, illetve a csatlakozásra váró országokban. Ez a kutatási eredmények és az abból levonható következtetések közreadásával és megvitatásával történik, a kutatók, a döntéshozók, a gazdák és az ökológiai gazdálkodásban érintettek legszélesebb rétegei között, amelybe a fogyasztókat is beleértjük.

Az ötödik SAFO Workshop áttekintése

23 ország 65 küldöttje vett részt az utolsó, ötödik Workshop munkájában, amely egyúttal az Odenseben 2006. május 30-31. között rendezett, több mint 1000 látogatót vonzó Európai Együttes Ökológiai Kongresszus egyik satellit rendezvénye is volt. A SAFO ezen Workshopjának programja a SAFO projekt eddigi tevékenységét és javaslatait foglalta össze, az EGK 2092/91-es, Ökológiai Rendeletének jelenlegi módosításaival összefüggésben. A programban annak megvitatása is szerepelt, hogy az állategészségügyi és állatjóléti előírások szerinti értékelés milyen szerepet játszhat az ökológiai állattartás tanúsításában. A SAFO az Együttes Ökológiai Kongresszus harmadik témakörének szervezésében is résztvett, amely a *“Állattenyésztés, állategészségügy, állatjólét és élelmiszerminőség”* címet viselte. A három fent említett témakörben 65 előadást hallottunk, amelyek a következő oldalról tölthetők le:
http://orgprints.org/view/projects/int_conf_joint2006.html.

1. Plenáris 1.: A SAFO Projekt eredményei és az EU Ökológiai Rendeletének módosítása

Beszámoló az új és a csatlakozásra váró EU tagállamok SAFO Roadshowjairól

David Younie számolt be a 2005. év során Lettországon, Magyarországon, Szlovákiában/a Cseh Köztársaságon, Észtországon, valamint Romániában tartott öt SAFO Roadshow tapasztalatairól. A Lengyelországban rendezett 3. SAFO Workshop is nagy súlyt helyezett annak megvitatására, hogy milyen szerepe van a SAFO projektnek az új tagállamokban. A Roadshow szemináriumok feladata volt a projekt információinak elterjesztése, valamint az érintett országok ökológiai állattartásainak egészségügyi helyzetére és élelmiszerbiztonságára vonatkozó legfontosabb kérdések meghatározása és megvitatása. A szemináriumok célközönsége ökológiai állattartókból, döntéshozókból, a tanúsító testületek képviselőiből, szaktanácsadókból, állatorvosokból és kutatókból állt. Mind a hat Roadshow

országot jellemzi, hogy bennük az ökológiai állattenyésztés viszonylag új és fejletlen, de az utóbbi években nagyon gyorsan fejlődő gazdasági ágazat. Valamennyi Roadshowon kitűnt, hogy a belső piac hiánya akadályozza leginkább az ökológiai gazdaságok állattartásának fejlődését, amely viszont a rendelkezésre álló, helyi, jóváhagyott feldolgozó létesítmények hiányát eredményezi. Valamennyi országban korlátozott az ökológiai gazdálkodók rendelkezésére álló szaktanácsadás, beleértve a témában járatos állatorvosok hiányát is. Általában tanúsítási nem-megfelelőségek voltak az állattartó épületek területén; továbbá a megfelelő pótlások és az ökológia takarmányok hiánya miatt, valamint azért is, mert ugyanabban a gazdaságban sokszor párhuzamosan foglalkoznak ökológiai és hagyományos állattartással.

A SAFO Szabványfejlesztési Munkacsoportjának ajánlásai

Albert Sundrum számolt be azokról a SAFO javaslatokról, amelyek az EU továbbfejlesztendő Ökológiai Rendeletének állattartási fejezeteire vonatkoznak. Kiemelte, hogy az európai állattartási rendszerek eltérőek, és az ökológiai állattartás fejlődése elmarad a növénytermesztéstől. Úgy tűnik, hogy az ökológiai gazdaságok állategészségügyi helyzete összevethető a hagyományos gazdaságokéval, azaz sajnos alapvetően nem jobb. Az egyes gazdaságok között nagyobbak a különbségek, mint az ökológiai és hagyományos állattartó rendszerek között, és a gazdaság igazgatása a legfontosabb változást okozó tényező. Az átállási tervek gyakran nem terjednek ki az állattartó gazdaságokra, hiányos az ökogazdák megelőző állategészségügyi oktatása és gyakorlata. Az állatorvosoknak, szaktanácsadóknak és ellenőröknek gyakran szintén nincs megfelelő gyakorlata a megelőző állategészségügyi intézkedések és az alternatív kezelési lehetőségek megválasztásában. Ezért a Szabványfejlesztési Munkacsoport a következőket javasolja:

- Az EU Rendeletben erőteljesen kell hangsúlyozni a megelőző intézkedések szükségességének elvét az állategészségügyben.
- Az EU Rendeletnek sokkal pontosabban kellene irányelveket megadnia és azt is tisztáznia, hogy mit is értünk a megelőző intézkedéseken?
- Valamennyi ökológiai állattartó gazdaság rendelkezzen állategészségügyi tervvel.
- Az állatra alapozott értékelés módszerével az egészségügyi helyzetre kell összpontosítani.
- A tanúsító szervezetek alakítsanak ki rendszeres, folyamatos ellenőrzési rendszert az állategészségügyi adatokra vonatkozóan.

A 2092/91 EGK Rendelet módosítása

Kim Holm, az Európai Bizottság Mezőgazdasági Igazgatóságának F5. osztályáról, annak a háttéréről számolt be, hogy mi vezetett az EU ökogazdálkodásra vonatkozó szabályozásának módosításához, elsősorban az ökológiai állattartás, valamint a SAFO projekt néhány kulcsüzenetének összefüggésében. Ismertette, hogy miért szükséges a meglévő Rendeletet ésszerűsítése és tisztázása. A javasolt módosítás hatálya most kiterjed a vizikultúrákra is, amelyeket a Rendelet korábban nem szabályozott. A SAFO Szabványfejlesztési Munkacsoportjának ajánlásaira utalva jelezte, hogy a jelenlegi módosítás tartalmazza annak szükségességét, hogy az állattartóknak “rendelkeznie kell a szükséges szakértelemmel és ismeretekkel” és hogy a “magas színvonalú állatjólét” közvetlenül az Irányelvek egyike. Jelezte, hogy a 2092/91 Rendelet technikai előírásai (I-VIII. Függelék) változtatás nélkül kerülnek át az új Rendeletbe, kivéve azokat, amelyeket összhangba kellett hozni a legfrissebb közösségi törvényekkel. A jövőben egy szakértői csoport közreműködésével vizsgálják felül a pozitív listákat (ld. a VI. Függelékben engedélyezett anyagok), ahogy az az Ökológiai

Élelmiszer- és Farmgazdálkodás Európai Működési Tervéből is kitűnik, bár ez még a Rendelet elfogadására, valamint az Engedélyezett Anyagok Értékelésére/Feltételeire vonatkozó kutatási projekt eredményeire vár. Ugyanez a megközelítés érvényes a II. Függelékben felsorolt új anyagok esetében. A SAFO egyik kulcsüzenetének vonatkozásában, tehát, hogy figyelembe kell venni az állattartó rendszerek különbözőségét, különösen hangsúlyozta a termelésre vonatkozó szabályok rugalmasságának elemét (ld. a Rendelet 16. cikke), amelyet bevezetni javasolnak a módosított Rendeletbe is. Azonban ennek kapcsolódnia kell a derogációkra/felmentésekre vonatkozó álláspont tisztázására. Azaz, a tanúsító szervezeteknek a jövőben általában ne legyen hatásköre a felmentések, az “általánostól eltérő szabályok” kibocsátására (16. cikk). Ennek a továbbiakban általában az Illetékes Nemzeti Hatóság (rendszerint a Tagállam) hatáskörébe kell tartoznia, és azokat az elfogadott közösségi irányelvekkel összhangban kell kibocsátani.

2. Plenáris 2.: Az állatra alapozott jellemzők alkalmazása az ökológiai gazdaságok állategészségügyének és állatjólétének tanúsításában

Tina Leeb (Osztrák Mezőgazdasági Egyetem) előadása nyitotta ezt a szekciót. Először is elmondta, hogy miért szükséges az állatjólét értékelése az ökológiai gazdaságok tanúsításában. (Ld. az ökológiai gazdaságok és hagyományos gazdaságok állategészségügyi helyzetére és állatjólétére vonatkozó minimális különbségekre vonatkozó fenti megállapításokat). Ezt követően bemutatta azokat a változatos módszereket, ahogy az állatjólét becsülhető, például egy olyan, ráfordításra-alapozott rendszer használatával, mint amilyen az “Állatszükséglet Index” = “Animal Needs Index” (“ANI”) / “Tiergerechtheitsindex” (TGI), (rövidítve ANI/TGI). Az Állatszükséglet Index az elhelyezési feltételek megfelelőségét becsüli meg, olyan eredményt jelző paraméterek alkalmazásával, melyek az állatra vonatkozó mennyiségi jellemzőket (mint pl. testi állapot, bőrsérülések, menekülési távolság), vagy minőségi jellemzőket jelentenek (fontos olyan szakkifejezések megalkotása, amelyek az állatállományok/egyedek viselkedésére és/vagy érzéseire vonatkoznak). Harmadsorban azt tárgyalta, hogy ezek a változatos módszerek mennyire elégitik ki a jó becslési paraméterek kívánalmait az érvényesség, gyakorlatiasság és megbízhatóság vonatkozásában. Következtetése szerint igaz ugyan, hogy néhány ráfordításra alapozott paramétert bele kell foglalni egy becslési rendszerbe, de előnyben kellene részesíteni azt, hogy egy becslési rendszer képes arra és elsődlegesen magába is kell, hogy foglaljon az eredményre vonatkozó mennyiségi és minőségi jellemzőket.

Ezután három rövid előadás következett, amelyet ökológiai tanúsító szervezetek képviselői tartottak azokról a tapasztalataikról, amelyeket a tanúsítási folyamat során szereztek az állategészségügyre és állatjólétre vonatkozóan.

Ian Rogerson (Anglia, Soil Association Tanúsító Testülete) beszámolt arról, hogy a Bristoli Egyetem Állatjólét Biztosító Programját (BWAP) – amely jelenleg csak a szarvasmarha-, sertés-, és baromfi-tartásra vonatkozik – bevezették a Soil Association minősítési rendszerébe is. Eredetileg csak az ellenőrök kis csoportját készítették fel a program alkalmazására, de mostanra valamennyi ellenőrt, sőt az adminisztrációs személyzetet is kiképezték, és a program elemeit valamennyi ellenőrzésbe beépítették. A programot a Bristoli Egyetemmel közösen működtetik. A felügyelők felmérik és jelentik azokat a sajátos jellemzőket, amelyekre majd az éves ellenőrzés során különös gondot kell fordítani. A Bristoli Egyetemi Állatorvosi Kara nem csak a személyzet kiképzésében vesz részt, hanem a “nehéz” esetekhez el is kíséri a felügyelőket; valamint együttműködik az adminisztrációs személyzettel az állategészségügyi terv felülvizsgálatában, vagy a gazda-ellátó állatorvos közötti megbeszélésekben. A becslési

rendszer az aggodalomra okot adó esetek ismételt ellenőrzésében folytatódik. Azt is remélik, hogy később az állatjólét felmérésének általános gyakorlata valamennyi baromfi-, sertés- és szarvasmarhatartó gazdaságra kiterjed. Azonban ehhez néhány kérdést még meg kell oldani, úgy, mint pl. a mintegy 40 felügyelő becslésének állandósága, a felügyelet időtartama, a képzés és felügyelet költségei és a megállapított állatjóléti hiányosságokra vonatkozó jegyzőkönyv.

Mathias Link állatorvos a németországi Bioland tanúsító szervezet szaktanácsadója. Két projektet mutatott be, amelyet az ökológiai gazdaságok állategészségügyi és állatjóléti helyzetének becslésénél alkalmaznak. Az első, szövetségi projektben négy intézet és a Bioland vesz részt. Itt egyrészt az állategészségügy és jólét becslésére egy ellenőrzési listát, másrészt állategészségügyi terveket dolgoztak ki és teszteltek. A második projekt kifejezetten a Bioland számára készült. Egyrészt egy rövid ellenőrző listát dolgoztak ki a tanúsító szervezet számára (de ha jelentős problémákat észlelnek az állategészségügy, vagy az állatjólét területén, azt a Bioland felé is azonnal jelezniük kell), másrészt pedig egy "Állategészségügyi Igazgatási Kézikönyvet" írtak az öko-gazdálkodási szaktanácsadók számára. Ez egy "közlekedési lámpához" hasonló rendszer az állategészségügyi és állatjóléti helyzet értékeléséhez, azaz: zöld=jó, sárga=kielégítő, piros=hiányosságok vannak. A kézikönyv átfogó ismereteket ad arról is, hogyan lehet jó egészségügyi és állatjóléti állapotot elérni (pl. megelőző stratégiák, az állattartó épületek kialakítása stb.), így hasznos eszköz lesz a gazdák képzésében is.

Elita Selegovska lettországi SAFO képviselő, a Lett Tanúsító és Tesztelő Központ felügyelője, azokról a fő problémákról beszélt, amelyek a lettországi ökológiai állattartás tanúsítására vonatkoznak. Hazájában két tanúsító testület működik. Hiány van az ökológiai takarmányokból, ezért sok biogazda megszünetelni kényszerült az ökológiai gazdálkodást, gyakoriak a nem-megfelelések alkalmatlan elhelyezés miatt (ideértve a legelőn tartott állományok szarvtalanítását is), szegényes a dokumentáció, a baromfiállományok, különösen télen, nem járhatnak ki a szabadba. A biogazdaságok ellenőrzésében az állategészségügy és állatjólét értékelése nem az állatra alapozott, mert Lettországon belül valamennyi gazdaságra, így a hagyományos gazdaságokra is vonatkozó törvényerejű rendelkezés van érvényben, amelyet az Állami Állategészségügyi Szolgálat hajt végre.

3. Munkacsoport megbeszélések

Három párhuzamos munkacsoport megbeszélés volt a Workshop programjában.

- A Szabványfejlesztési Csoport a Rendelet módosítását tárgyalta. A megbeszélés fórumot adott a Bizottsági javaslat sok tisztázandó kérdésének megvitatására. Arra összpontosított, hogy az EU Rendelet olyan speciális kérdéseket, mint pl. a hatáskör, a megelőző állategészségügyi intézkedés elve, az állategészségügyi terv kötelezettsége magában foglaljon-e, vagy ezeket inkább tagállami szinten lenne szükséges szabályozni?
- A másik csoport az állategészségügy és állatjólét beépítését tárgyalta a tanúsító folyamatba. Fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy bármi is van a törvényhozásban, a Rendelet nem a szabályok végrehajtásával foglalkozik! A gyakorlatban igen nagy különbségek vannak az egyes tanúsító szervezeteken, a régiókon és országokon belül és között. Így, még ha az állatjólét felmérését belefoglalnák is a szabályozásba, az alkalmazást illetően kérdések merülnének fel. Ezért szükség van az ebből eredő eltérések csökkentésére, amelyre példa az angliai Tanúsító Testületi Munkacsoport (CBTWG) tevékenysége, amely rendszeres megbeszéléseket tart a szabályok

alkalmazásáról. A résztvevők közül néhányan komolyan megkérdőjelezték a kötelező állatjóléti értékelés szükségességét (ld. a fent említett letterszági helyzetet).

- A harmadik csoport az állategészségügyre és élelmiszerminőségre vonatkozó szaktanácsadást tárgyalta. A csoport egyetértett abban, hogy valamennyi tagállamban nagy szükség van állategészségügyi tervekre, bár véleményük szerint a kötelező állategészségügyi terv ne legyen része a Rendeletnek, továbbá abban is, hogy a tanácsadókat, állatorvosokat és gazdákat képezni kell az ökológiai állattartás területén. A csoport szerint kívánatos lenne kifejleszteni egy egyszerűsített állategészségügyi tervet, amelyet valamennyi országban alkalmazni lehetne, valamint létre kellene hozni az egyszerűsített állategészségügyi tervek adatbázisát.

4. Záróelőadás: A SAFO projekt kulcsüzenetei

Mette Vaarst SAFO koordinátor előadása zárta az utolsó SAFO Workshopot, a SAFO kulcsüzeneteinek áttekintésével. Mette a “materiális” végeredményt is ismertette: 81 előadást hallottunk, 39 poszterbemutatót láttunk, amelyek a Workshopok Összefoglalóiban angolul is megjelentek. A Workshop Összefoglalókat 18 nyelven olvashatjuk, számos helyi szaklapban és újságban cikkek jelentek meg. Öt Roadshowt szerveztek, melyekről beszámolóik készültek. Három résztvevői konzultáció volt, és a Rendelet továbbfejlesztéséhez javaslatok születtek.

Több, nagyon következetes üzenet vált nyilvánvalóvá ezen a sok mindenre kiterjedő hálózati munkában:

- Egyértelműen megnyilvánult a materiális és szociális feltételek eltérése, így az állattartó rendszereké is. Ez behatárolja a technológiák átvitelét a régiók között, valamint azt is jelenti, hogy igen nehéz egy átfogó, összhangba hozott Rendelet megalkotása. Másrészt a gazdaságok szintjén az ökológiai előírások alkalmazása nem mindig éri el az ökogazdálkodás elveinek eszményképét. Ez így igaz úgy az ökogazdálkodást régóta alkalmazó országokra, mint az újoncokra. Az élelmiszerminőség vonatkozásában a SAFO különbséget tett az “előállítás minősége” (azaz a termelési módszer minősége) és a “termékminőség” (azaz magában a termékben rejlő, belső minőség) között. Bár az ökogazdálkodás rendszeren mindig magas előállítási minőséget jelent, ennek néhány szempontja (pl. a baromfi szabadtartása) negatívan befolyásolhatja a termékbiztonságot és minőséget (pl. a környezetben élő kórokozók általi fokozott veszélyeztetettség miatt).
- E hiányosságok kiküszöbölésére a biogazdáknak tudatában kell lenniük annak, hogy az ökológiai gazdálkodás értékeit birtokolják. Törekedniük kell arra is, hogy tudatosságot és harmóniát teremtsenek pénzügyi életképességük azonnali gyakorlati céljai és az ökogazdálkodás irányelvei között.
- A gyakorlatban a Rendelet továbbfejlesztése szükséges, úgy az állategészségügy és állatjólét, mint az állategészségügyi tervek bevezetésének vonatkozásában, a tanúsítási folyamat javításában, különösen pedig a gazdák, szaktanácsadók és állatorvosok képésében a megelőző állategészségügyi stratégiákra vonatkozóan.

Az 5. SAFO Workshop Összefoglalója, a megelőző négyhez hasonlóan, letölthető a SAFO honlapjáról: www.safonetnetwork.org.

David Younie és Takács Györgyi
Budapest, 2006. július 18.